

תוכן העניינים

ט	פתח דבר
	חלק א: מבוא
5	פרק ראשון: פסיכואנליזה של המדע השיטה 19
22	פרק שני: כתמים עיורים בהתפתחות המדע
31	פרק שלישי: סיכום השיטה וביקורת הפסיכואנליזה והמטה־מדעים 32 ההיסטוריוגרפיה הפסיכואנליטית 33 הייחוד הסוציולוגי של הפסיכואנליזה 37 תכנית לפרקים הבאים 38
	חלק ב: דימוי פנים הגוף
44	פרק רביעי: פנים הגוף ככתם עיור בפסיכואנליזה
58	פרק חמישי: על הקשר בין טבו גילוי העריות לבין טבו הווסת
	חלק ג: כתמים עיורים ומיתוסים מדעיים: מיצר המוות אל הלוגוס
70	פרק שישי: לפרשת הולדתו הדדוקטיבית של יצר המוות המניעים להיווצרות התאוריה של יצר המוות 70 החלום הא־סימבולי והחזרה הכפייתית 77 הנירוזה הפוסט־טראומטית 80 חרדה וטראומה 82 חסימות בהתפתחות תורת החלום 85
89	פרק שביעי: כיצד עלה הלוגוס באופן מיתולוגי מן המיתוס

חלק ד: השסע ההכרתי בפסיכואנליזה ותוצאותיו

- 104 פרק שמיני: הדיקטורה של הלוגוס והשסע ההכרתי
הכפול בפסיכואנליזה
- 109 פרק תשיעי: הפסיכואנליזה של תורת ההכרה
- 116 פרק עשירי: התפתחות רעיון הקומפלמנטריות בפסיכואנליזה
- 124 פרק אחד עשר: ההעברה הנגדית ככתם עיוור בפסיכואנליזה

חלק ה: תאוריות פרטיות במדע

- 135 פרק שנים עשר: תאוריות פרטיות במדע

חלק ו: מהפכה והתפתחות במדע ובפסיכואנליזה

- 142 פרק שלושה עשר: מהפכה והתפתחות במדע ובפסיכואנליזה
הפסיכואנליזה כחלק ממהפכה גדולה יותר 146
מה מהפכני כל כך בפסיכואנליזה? 148
- 154 אפילוג
- 160 רשימת הקיצורים הביבליוגרפיים
- 175 מילון מושגים
- 178 מפתח העניינים

פתח דבר

אם ההיסטוריה של המדע היא בגדר תופעה חדשה יחסית על הבמה האינטלקטואלית, הרי הפסיכואנליזה של המדע כמעט ואינה קיימת. שעה שעבודותיהם של תומס קון (Kuhn), קרל פופר (Popper), פאול פיירבנד (Feierabend) ואימרה לקטוס (Lakatos) נהפכו לנכסי צאן ברזל של ההיסטוריה של המדע, המחקר בתחום הפסיכולוגיה והפסיכואנליזה של המדע נשאר מקוטע ללא רציפות. ארתור קסטלר מרמז על כך באמרו שהתפתחות המדע נתפסת שלא כדין כמתנהלת בקו ישר ועולה, בעוד שלאמתו של דבר היא לעתים מזוגת. קסטלר ממשיך ואומר כי דברי ימי הבריאה ראויים יותר להיקרא היסטוריה של מחשבות כפייה קולקטיביות וסכיזופרניות תחת שליטה, וכי הדרך שבה הגיעו כמה מן המגלים הגדולים לתגליותיהם מזכירה יותר את הסהרורי המתהלך בשנתו מאשר את המוח האלקטרוני (כינוי מוקדם למחשב).

תהליכים יצירתיים אינם אמורים להיות מוסברים בראש ובראשונה על ידי מנגנונים פסיכופתולוגיים, אך איתור תהליכים מסוג זה בתחום המדע עשוי להרחיב את אופקיו. הספר מציג את יסודות הפסיכואנליזה של המדע, לרבות היסודות האירציונליים המלווים את התפתחות המדע, שמקצתם תורמים לו ומקצתם מעכבים אותו. אנסה להראות כיצד כתמים עיוורים במדע הפריעו לו בהתפתחותו וכיצד איתורם וביורם של אלה עשויים להעלות אסוציאציות מדעיות חדשניות.

ניתוח הזרמים התת־קרקעיים במדע אמור להתבצע בדרך בין־תחומית, תוך שילוב של פסיכואנליזה ופילוסופיה, היסטוריה וסוציולוגיה. מניעים וכיוונים מדעיים לא מודעים אמורים להיבדק לא רק ברמה של ניתוח דרך החשיבה וההתנהלות של המדען האינדיווידואלי (הדרך היותר מקובלת) אלא, ואולי בעיקר, ברמת המדע בתור תוצר קולקטיבי של הקהילה המדעית. השיטה המוצעת היא בעלת תוקף במדעים שונים ובייחוד במדעים הפרשניים. לאחר הצגת השיטה היא תוחל על הפסיכואנליזה עצמה.

התחלתי במחקרי במטרה לבדוק חוליות חסרות בתאוריה של החלום ובהמשך הוא התפשט לתחומים נוספים של הפסיכואנליזה. ספר זה אינו מתיימר לכסות את כל תחומי הפסיכואנליזה אלא להדגים את השיטה בעזרת כמה דוגמאות בולטות. הספר מבוסס בחלקו על הרצאות וסמינריונים שנתתי במסגרת החברה הפסיכואנליטית הישראלית ובמחלקה להיסטוריה ולפילוסופיה של המדעים והרעיונות באוניברסיטת תל־אביב.

הספר לא היה נכתב אלמלא התמיכה האינטלקטואלית והחברית של ידידי, פרופסור עמוס פונקנשטיין, שאינו עוד בין החיים. הוא עודד אותי להוציא את מחשבותיי לאור. אני מצטער צער רב על שלא זכה לראות את הספר רואה אור. הרבה תודות לידיד נעורים, מאיר צמח, שעזר לי רבות בשיפור סגנון הכתיבה בספר. היה לי לעונג לעבוד עם העורכת הלשונית מרים קראוס, שהשקיעה זמן ומחשבה בשיפור כתב היד.

אהבתי נתונה לבנותי ארבל ועלמה ולחברתי לחיים דינה אשר עמדו לצידי. עלמה עיצבה בדמיונה היוצר את תמונת השער. דינה תרמה רבות לעיצוב הסופי של הספר.

יהויקים שטיין

ירושלים, ערה"ש תשס"ה